

27de 9br

1885

NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

BIND XII

Nr. 14

April

1931

MØNTFUNDET I NYKØBING, ODSHERRED

Torsdag den 16. Januar 1930 var to Arbejdsmænd, Holger Adolf sen, Østerlyng, og Carl Hansen, sysselsat med at lægge Kloakrør i Gaarden til den Malermester P. Christophersen tilhørende Ejendom, Algade 76 (Matr. Nr. 53 A og B) i Nykøbing, Odsherred. Selve Huset, der ligger lige opad den moderne tekniske Skole, er en gammel

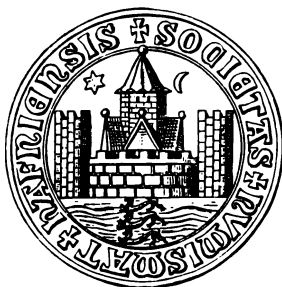
		Hbg.	M.B.	Ant.
Roskilde.				
*6	ÆR 10 vs Trekant. & Femkant af Buer. ¹¹⁰⁻¹¹⁶ / ₁₀₀₀	1	141	54
7	Uden Fs. Præg			3
8	To Bagsider			1
9	* * * i St. f. Omskrift	1 v	142	5
10	To Forsider (af 6 og 9)			1
*11	Spor af Omskrift. M & Stav mellem to Halvmaas ner m. m. cf.	10	158	1
*12	æ i dobbelt Perlering. & ÆR 10 i Vinkler af et Kors. cf.	11	159	3
*13	æ mellem 4 Ringe i 4 Buer. & 2 Nøgler og 2 Stjer- ner. ¹³⁶⁻¹⁴⁰ / ₁₀₀₀	12	160	41
14	Uden Fs. Præg			1
15	2 Bagsider			1
16	æ æ æ i Vinkler af et Kors. & Ankerkors	13	161	3
*17	— men uden Kugler i Vinklerne af Ankerkorset.			1
18	s v d ð (iøvrigt som 16)			1
*19	o o o o — —	13 v	162	1
20	Hjul. & Kors m. Halvmaane o. Kugle i Vinklerne	16	166	1
*21	o o o o o o o Hus. & Sværd og Krumstav . .	17	167	7
Nørrejylland.				
*22	Omskrift af 12 Ringe. Halvmaane og Stjerne. & Omskrift af 12 Kors. Søstjerne ⁹⁶⁻¹⁰⁶ / ₁₀₀₀	1	172	15
23	Lilje. & Kors i 4 Buer ¹¹²⁻¹¹⁴ / ₁₀₀₀	2	173	29
*24	Spor af Omskrifter. Krone. & 5 Ringe i 4 Buer. ¹¹² / ₁₀₀₀	3	175	71
De tydeligste 7 Mønter af denne Type har følgende Omskrifter:				
† RÆI & . REX				
. . . IQV. V † EX				
† RVI † . . .				
. . VIXRI † VX				
† RIV . . IV † RV				
† RIV . . I † RVR				
† II . . . IV ○ †. VR				
Bagsidefremsstillingen minder om Mønter fra Périgord (se Nr. 83).				
*25	Som forrige & Kors mellem 6 Buer og Ringe. ¹⁰⁰⁻¹¹⁰ / ₁₀₀₀	4	177	73

De tydeligste 6 Mønter af denne Type har følgende Fs.-Omskrifter.

RI IRV α IQ VI I V.V.
 .. IC V

26	Uden Fs.-Præg				1
27	†ÆRIQVS (utydeligt) Stjerne. & Tvelinjet Kors, Ring i Vinklerne ^{104-110/1000}	5	178	21	
28	ÆRIQ i Vinklerne af et tvelinjet Kors. & uden Præg	6	179	1	
29	Omskrift af Ringe (flere end 7). Lilje. & * R * R i Vinklerne af et tvelinjet Kors	8	cf.186	9	
30	Som forrige, men * Я * Я			7	
31	— — v v v v		187	8	
32	Stjerne indrammet af 6 Buer. & Rose i dobbelt Perlekres	16v	200	1	

(Fortsættes).

NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

BIND XII

Nr. 15

Maj

1931

27de 9br

1885

MØNTFUNDET I NYKØBING, ODSHERRED

(Sluttet).

		Hbg.	M.B.	Ant.
*33	*IC & 3 Taarne paa en Bue	108-116/1000	22	211 121
34	IC	108-114/1000	212	14
Det vilde være rimeligere at henføre denne Mønt (Nr. 33—34) til Roskildebiskoppen Ingvar Hjort 1280—90. Bagsidens 3 Taarne forekommer ogsaa paa Mønter, af Hauberg henførte til Roskilde (M.B. 400 ff.).				
Ribe.				
35	†ÆRIGREX Kors (i 3 V.) & †DANORVM Krone		2	214 1
36	ÆREX Tvelinjet Kors. & Omskrift af 8 Halvmaasner. Kors.		3	222 3
37	RØX Trekant. & Kors med Halvmaane i Vinklerne.		4	227 1
38	Æ & Tvelinjet Kors	100-112-124/1000	5	228 34
*39	Spor af Omskrift. Rose. & Rist	110-112/1000	6	230 28
De tydeligste 4 Mønter har Omskrifterne:				
†CI † I . . . ICVI. . . . VC..				
40	Æ & Kors med Halvmaane i Vinklerne		7	232 1
41	Æ & Kors i Firkant.		8	233 1
42	Hjul. & Sværd mellem to Korsstave		10	235 1
43	Krone. & R	108-112/1000	13	238 11
44	Æ & Halv Lilje og Sværd	112-114/1000	17	243 26
45	Taarn. & Kors mellem 4 Buer	112-114/1000	18	244 128
46	Som forrige, men under Taarnet			13
*47	Krone. & Sværd mellem Halvmaane og Stjerne.	116-118/1000	19	245 574
6 Ex. uden Bs., 3 uden Fs. Præg.				
48	Som forrige, men halv Lilje i St. f. Stjernen.	116-118/1000	246	25

		Hbg.	M.B.	Ant.
49	† Stjerne ¹¹⁰ / ₁₀₀₀ Bogstavet antyder Ribebispen Tucho (1273) 1280—88. Kun paa eet Ex. er o over Bogstavet tydelig. 1 Ex. uden †Præg.	21	248	29
50	Taarn. † Tandhjul Slesvig.	22	249	1
51	Stjerne mellem 4 Halvmaaner og Ringe. † Tand- hjul ¹⁰⁰⁻¹¹⁴ / ₁₀₀₀	1	251	17
52	†RIQV2 N † C2 om to Nøgler	2	252	3
53	Som forrige, men tre Ringe om Nøglerne			1
*54	†RIQVR0X Omvendt N † som forrige N betegner Biskop Nicolaus (1255—65).			5
55	†RIQV00 Kors. † 4 Sværd og Ringe	8	259	8
56	Som forrige, men 1·1 i St. f. Korset. . . ¹¹²⁻¹¹⁴ / ₁₀₀₀ 2 Ex. har dog Omskriften †RIQV.	9	260	11
57	Dobbeltlilje mel. a og c † Ristkors med o i Vkl.	11	262	7
58	Som forrige, men 0C i St. f. a c			7
59	— — — 0C			5
60	— — — (?) C			4
61	★V★ ∴ foro. † Kors mel. 4 Buer og Kløver. ¹⁰⁰ / ₁₀₀₀	12	265	35
*62	π + foroven. † som forrige, men Hjerter i St. f. Kløver. ⁶⁰⁻⁹⁰⁻¹¹⁰ / ₁₀₀₀	13	267	376
63	Som forr., men Hjerter i St. f. Kors paa Fs. ¹¹⁰ / ₁₀₀₀ 3 Ex. uden †Præg.		268	48
64	Som forrige Nr. 62—63, men uden Fs. †Præg ..			9
*65	Nældeblad. † Korsarmet Kors ¹¹⁰⁻¹¹² / ₁₀₀₀	19	276	16
66	Trekant og 4 Ringe. † Kors med Halvmaane i Vinklerne ¹¹² / ₁₀₀₀	21	278	63
*67	R † Kors med Stjerne i Vinklerne . . . ¹⁰⁴⁻¹¹⁴ / ₁₀₀₀ 1 Ex. uden †Præg.	22	279	34
*68	∩C † Krumstav mellem to Stjerner . . ¹⁰⁴⁻¹⁰⁶ / ₁₀₀₀ Bogstavet kan antyde Biskop Jacob 1282—87.	23	280	22
*69	Krone. † Kors indrammet af 4 Buer. . ⁹⁸⁻¹¹⁰ / ₁₀₀₀ 4 uden †, 11 uden Fs. †Præg.	25	282	758
70	Som forrige, men med a i St. f. ∴ i Randen ...			2

Lund.

Erik Menved.

71	Krone. † Kors med ∴ i Vinklerne	1	283	1
72	Rist. † Kors over Ring	7	297	2

Roskilde.

*73	Lilje. R Ankerkors	112-114/1000	4	345	136
74	Som forrige, men R+R+R om Liljen				1
*75	3 Kroner og Kløver omkring O R *O*O*O*O				
	Kors med . i Vinklerne	108-110/1000 (N.B.)	575	8	

Det er besynderligt at forefinde en Type med 3 Kroner blandt danske Borgerkrigsmønter. De 3 Kroner forekommer første Gang omkring Folkungeskjoldet i et Sigil, som anvendtes af Magnus Ladelaas 1275; paa Mønter forekommer de første Gang paa Magnus Smeks yngste Prægninger (1354—63), saaledes som her stillet omkring et Bogstav; derefter forekommer de paa Albrekt af Meklenborgs Mønter og Signet, her utvivlsomt som Mærke for Sverige.¹⁾ — Det er forstaaeligt, at O. Devegge, der læste O som Bogstavet o, henførte det eneste dengang kendte Exemplar til Kong Oluf (Katalog I, Kbhvn. 1851, S. 242, Nr. 819, Tavle IV). Hauberg mente derimod øjensynlig ikke, at de tre Kroner havde nogen heraldisk Betydning, og henførte Mønten til Christopher II, Roskilde, Nr. 13. Siden er kun fremkommet et enkelt Exemplar af Mønten, fundet i Nylarsker Sogn paa Bornholm 1890.²⁾ Nærværende Fund giver en ny og afgørende Datering af Mønten. Dens ringe Lødighed viser, at den ikke kan være skaansk.

Nørrejylland.

76	Krone. R Kors med . i Vinklerne . . .	104-108/1000	1	423	34
*77	R+R 4 Hjerter. 2 Ex. uden R, 4 uden Fs. Præg.	110-118/1000	2	426	355
78	Som forrige, men O under Bogstavet				3
	Det vilde være naturligt at antage, at Bogstavet antydte Møntstedet Aarhus.				
79	R+R+R Tvelinjet Kors. R Krone (?)		11	437	1
	Slesvig.				
*80	Løve. R Kors over □	80-100/1000	1	490	50
*81	VV Sværd. R Nøgle mell. to Stjerner. Bogstaverne antyder Hertug Valdemar 1283-1312, som har tilladt sig at lade Mønten slaa i sit Navn, efter at han 1287 var blevet Rigsforstander.	102-108/1000	2	491	10
82	St. Kløverblad mell. . R+R mell. 4 Roser.	88-90/1000	4	493	41

¹⁾ Hans Hildebrand, Sveriges mynt under medeltiden. Stk. 1887, S. 66, S. 60, nr. 620—640 og S. 65, nr. 648—652.

²⁾ Numismatisk Forenings Medlemsblad X, S. 34 (Marts 1926); den her givne numismatiske Randbemærkning bliver stærkt ændret ved ovenstaaende.

Grevskabet PÉRIGORD. 13. Aarh.

Ant.

*83 +LODOIEVS + Kors med vil., si 3. Vkl. & +EGOLISSIME 5 Ringe 1

F. Poey d'Avant, Monnaies féodales de France II, Paris 1860, S. 58, Nr. 2676, Pl. LVII 14. — Mønten er Exempel paa en »forstenet« Mønttype, der præges uændret gennem Aarhundreder. Forsideomskriften gaar helt tilbage til Ludvig den Fromme (814—840). Bogstaverne i Korsvinklerne er forvanskede for Alpha og Omega (Λ-ω). Bagsideomskriftens Bynavn viser tilbage til Tiden før 962, da Greverne af Périgord ogsaa var Herrer over Angoulême. Mønterne fra Périgord havde, skønt de langt fra var af godt Sølvs, en vis Udbredelse i det 13. Aarhundrede. Deres Kendemærke beskrives i Datidens Aktstykker som 5 »Øjne«. Mønttypen er ogsaa blevet efterlignet efter fattig Evne i Danmark. Foruden paa den ovenfor (Nr. 24) nævnte Mønt, henført til Erik Klipping, Nørrejylland, findes de fem Ringe (Øjne) paa en Mønt, som Hauberg henfører til Christopher II, Ribe (Hbg. 9, M.B. 618). Denne Mønt har ydermere en Forside med Tournois Typens Mærke, atter et Laan fra Frankrig.

ENGLAND

Long-cross Sterlinge 1247—79 (med Henrik III's Navn). Class III.
Kongehoved (uden Scepter). (1248—50).¹⁾

Møntsted uvist.

Ant.

*84 DVSRÆX:III' & RIG WHI ONI NIÆ 1
Engelske Sterlinge med forvirret Omskrift er ikke almindelige. Mønten er lidt beklippet, men fuldgod i Præget.

London.

85 NIQ OLE OHL VND Itu 1

Class V. Kongehoved med Scepter (fra c. 1251).

*86 Iøvrigt som Nr. 85. — Hertil et lille Brudstykke med NI . . 2
87 Som forrige, men — VND 1

Denne Nicole, hvis Navn forekommer baade paa disse Long-cross Sterlinge og paa de ældre Short-cross Sterlinge saa vel fra London som fra Canterbury, nævnes i engelske Aktstykker som Nicholas de Sancto Albano. Han ansattes i en overordnet Stilling (Møntmester?) 1242 i

¹⁾ *L. A. Lawrence*, The Long-cross coinage of Henry III and Edward I. British Numismatic Journal IX, London 1913, S. 145-179, X, 1914, S. 69-93, XI, 1916, S. 101-119.

Englands to vigtigste Møntsteder, London og Canterbury, hvor han virkede til sin Død 1255.¹⁾ — Men hvad mærkeligt nok baade L. A. Lawrence og Hauberg har overset, er, at denne Nicholas fra Sankt Albans Kloster i 30 Aar har været Møntmester hos Valdemar Sej. Den samtidige engelske Krønikeskriver Matthæus Parisiensis († 1259) har meddelt en interessant Beretning om, hvorledes det lykkedes en Klosterbroder at stjæle Sankt Albans Levninger fra Helgenskrinet i Odense og hjemføre det til England.²⁾ Han slutter saaledes: »Denne historiske Begivenhed har jeg, Broder Matthæus Pariser, besluttet at nedskrive, for at den ikke skal gaa i Glemme i Tidens Løb eller ved Ligegyldighed. Jeg har hørt den af udmærkede og troværdige Mænd, som har boet i Danmark, i den danske Konges Tjeneste, i mange Aar, og som var født eller opvoksede i Sankt Albans Omegn, nemlig Odo, denne Konges Skatmester og Møntmester, Mester Johannes af Sankt Alban, en uforlignelig Guldsmid (det er ogsaa ham, der i særlig Hensigten for Martyren har udført det Yderskrin, som vi kalder »Cap-sis«, en festlig Bolig for denne Martyr), og denne Johannes' Søn Nicole af Sankt Alban, som dengang i tredive Aar har forestaaet den nævnte Danekonges Mønt; denne Konge, som hed Aldemar, har regeret i over fyrretyve Aar. Den samme Nicole har senere ogsaa forestaaet den engelske Konges Mønt. —«³⁾

	Ant.
88 HEN RIG HLIV NØG (i St. f. Henri on Lunde).....	1
89 WILL LEM ONL VND	Itu 1
90 RØN RVD ONL VND	2
Canterbury.	
91 WIL LEM ONL ANT	3

¹⁾ L. A. Lawrence, The Short-cross coinage, 1180-1247. British Numismatic Journal XI, 1916, S. 75 og anførte Artikel B. N. J., IX, S. 175.

²⁾ Henry Petersen, St. Albans Relikvier i Odense. Aarbøger for nordisk Oldkyndighed og Historie 1886, S. 391-397.

³⁾ Gesta abbatum monasterii Sancti Albani. Vol. I. Ed. H. F. Riley. London 1867. S. 19: »Hujus historialis eventus seriem ego, frater Matthæus Parisiensis, duxi litteris commendare, ne iterum, incuria vel vetustate, a memoria hominum deleatur. Quam etiam accepi a viris fidelibus et discretis, et fidedignis, qui Daciam, in famulatu Domini Regis Daciæ, multis annis inhabitant, qui de pago Beati Albani erant oriundi vel educandi; Odone, videlicet, ejusdem regis thesaurario et traquezita, Magistro Johanne de Sancto Albano, aurifabro in-comparabili; qui etiam amator Martyris devotus et specialis, exterius feretrum, quod cap-sidem vocamus, fabricavit, solemne ejusdem Martyris domicilium; filio quoque ejusdem Johannis, Nicolao de Sancto Albano, qui quandoque cuneum et monetam dicti regis Daciæ triginta annis custodivit; qui Rex, dictus Aldemarus, plus quam quadraginta annis regnavit. Ipse Nicolaus etiam Domini Regis Anglorum postea monetam et cuneum custodivit —«

Dette Fund har den særlige Interesse, at det kan dateres med temmelig stor Sikkerhed til 1290. Huitfeldt beretter nemlig i sin Krønike (vistnok fra en tabt samtidig Aarbog): »Dette Aar kom atter Kongen aff Norge med en Skibsflaade under Aggers oc Omme / ved Korsøer / brende Nykiøbing udi Aatzherret / oc Holbeck / men hand drog snart bort / ubevist aff huad Aarsage.«¹⁾ Det er sandsynligt, at Pengesummen er blevet gravet ned, da Fjendens Flaade stod ind ad Fjorden, og Rædsel greb de ulykkelige Borgere. — Man skulde derefter kun vente 3 Aargange (1287, 88 og 89) af Erik Menveds Mønter i Fundet. Her foreligger Hbg. Nørrejylland 1 og 2, Slesvig 1, 2 og 4 ligesom i det samtidige Trustrupfund, og Henførelsen af disse Mønter til Erik Menveds første Kongear maasaaledes betragtes som nogenlunde sikker. 74 % af Mønterne var af 7 Typer, der altsaa har været særlig gængse paa Sjælland i Nedlægningsaaret; de er efter Haubergs Ordning: Erik Klipping, Nørrejylland 22 (135 Mønter), Ribe 18 (141) og 19 (599), Slesvig 13 (433) og 25 (720), Erik Menved, Roskilde 4 (137) og Nørrejylland 2 (358). — Det er tydeligt, at de skaanske Mønter, som var langt bedre end de sjællandske og jyske, kun i ringe Tal er gaaet over Sundet (her er i Fundet 5 Exemplarer, i Trustrupfundet 4). — Efter Forordningen af 1284 var den sjællandske og den jyske Mønt lige gode, men i dette sjællandske Fund skulde man dog have ventet, at Roskildemønten var stærkere repræsenteret. — Det er imidlertid næppe muligt at bringe bedre System i Mønttrækkerne med det foreliggende Materiale, og indtil videre faar man benytte den Haubergske Ordning, selv om denne lider af iøjnefaldende Mangler.²⁾ G.
